

Програмно-цільовий підхід до забезпечення економічної безпеки регіону

На підставі вивчення та аналізу світового та вітчизняного досвіду із планування розвитку територіально-економічних систем розроблена модель програми забезпечення економічної безпеки регіону. Основою формування економічної безпеки прийнятий соціально-економічний розвиток регіону. Визначено чинники підвищення ефективності використання програмно-цільового підходу на рівні регіону. Розроблені вимоги до регіональної програми забезпечення безпеки економіки регіону.

Ключові слова: регіон, програмно-цільовий підхід, економічна безпека.

Забезпечення економічної безпеки регіону розглядається сьогодні як головна ціль державного регулювання. Одним із найперспективніших напрямів у нейтралізації загроз економічної безпеки регіону є ефективніше використання методів програмування соціально-економічного розвитку територій.

Аналізуючи наукові публікації з регіонального управління, варто зазначити, що найперспективнішим для активізації економічного становища територій вважається цільове програмування соціально-економічного розвитку. Цим проблемам присвячені праці таких вчених, як Л. І. Абалкін, А. Р. Батчаєв, О. С. Власюк, О. Г. Гранберг, Л. С. Гур'янова, О. С. Єфремов, Я. А. Жаліло, В. О. Жаворонков, Г. В. Жаворонкова, В. О. Жмуденко, Т. С. Клебанова, С. М. Климов, К. Г. Коваленко, В. М. Лексін, Є. А. Олейніков, М. І. Попов, А. І. Семенченко, В. К. Сенчагов, А. Ю. Смирнова, В. М. Тихонов, В. Г. Ткаченко, Т. М. Трунова, К. А. Фісун, О. М. Ходачек, О. С. Шнипко, Л. Д. Яценко та ін. Однак сучасне науково-методичне забезпечення процесу розробки та впровадження програм забезпечення економічної безпеки на рівні регіону потребує розвитку та подальшого доопрацювання.

Мета статті полягає в розвитку теорії і методології використання програмно-цільового підходу до забезпечення економічної безпеки на рівні регіону.

Кризові явища в Україні не дають можливості потрібними темпами розвиватися ринковим регуляторам, що обумовлює стрімке погіршення соціально-економічного становища регіонів. На саморегулювання та саморозвиток регіональних систем сьогодні розраховувати не можна. Погоджених дій на рівні регіонального управління потребують наявні проблеми, а саме – диспропорція у розвитку, соціально-політичне напруження, «сировинний» напрямок розвитку, зниження якості життя населення та інші [1, с. 31].

Особливість актуальних проблем спонукає до необхідності забезпечення економічної безпеки регіону з урахуванням специфіки конкретної території. Досягнення оптимального критерію стійкої економічної безпеки регіону пропонується здійснювати на основі дії організаційно-економічного механізму. Організаційно-економічний механізм (ОЕМ) забезпечення економічної безпеки регіону представляється як взаємопов'язана система господарських відносин у межах загальної

економічної системи [2]. Ця система постійно перебуває під впливом ризиків, частина яких пов'язана з лібералізацією економіки України. При цьому економічна безпека регіону розглядається як головний структурний елемент економічної безпеки держави.

Для функціонування ОЕМ забезпечення економічної безпеки регіону можуть використовуватися різні методи. В економічній літературі [1; 3-7] найчастіше розглядаються організаційні та економічні методи. До економічних методів управління відносять планування, фінансування, мотивацію, облік і аналіз, а до організаційних – регламентацію та нормування, організаційне проектування, методи прийняття рішень, а також методи постановки завдань і контролю. На наш погляд, як основний метод забезпечення економічної безпеки регіону доцільно використовувати програмно-цільове планування і управління, що дозволить сформулювати пріоритети регіональної економічної політики, визначити послідовність та строки вирішення соціально-економічних проблем, стабілізувати умови господарювання, підвищити ділову активність підприємництва, узгодженість у діяльності суб'єктів господарювання, раціонально об'єднати інтереси галузей і територій з цілями розвитку всієї соціально-економічної системи держави тощо.

Показово, що в країнах ЄС системи планування на мезорівні отримали розвиток ще наприкінці 60-х років ХХ ст. Сучасна регіональна політика ЄС також реалізує принцип програмування. В Україні історичну основу сучасного планового регулювання регіональної економіки складають сформовані в СРСР базові методичні принципи регіонального програмування. Найважливішими з них є: цільова направленість усіх без винятку заходів програми, збалансованість, комплексність та синхронність підцілей і завдань програми на кожному етапі її виконання [8, с. 304-305].

У системі безпеки СРСР економічна безпека держави посідала центральне місце. Вважалося, що вона є гарантією безпеки громадян, основу якої складав єдиний народногосподарський комплекс із суспільною власністю, який дозволяв (як вважалося) у надзвичайних ситуаціях концентрувати ресурси на подоланні наслідків криз; армія і оборонна промисловість, здатна протистояти військовій загрози; силова організація, здатна забезпечити в глобальному масштабі безпеку держави; єдина національна політика та економічне вирівнювання [9, с. 66-77]. Однак головною метою планування розвитку територіально-виробничих комплексів був розвиток єдиного народногосподарського комплексу без достатнього врахування інтересів територій, що в період розпаду СРСР і призвело до економічної неспроможності новостворених держав.

Слід зазначити, що модель забезпечення економічної безпеки, яка використовувалась у свій час СРСР, а також країнами соціалістичного табору, має спільні риси з моделлю забезпечення економічної безпеки сучасного Китаю та заснована на ідеях і положеннях структурної жорсткості економічної системи, її керованості, високого рівня захищеності від зовнішніх викликів та загроз. Головною умовою забезпечення економічної безпеки даної моделі виступають ресурси та стабільність. Однак основною проблемою копіювання цієї моделі сьогодні є суперечність ринковим принципам господарювання, таким як конкуренція та підприємницький ризик [2; 10].

Досвід забезпечення економічної безпеки США і Канади свідчить про доцільність та необхідність реалізації засад стратегічного планування, яке є одним із дієвих засобів впливу на розвиток регіональних соціально-економічних систем. Стратегічні плани сталого розвитку за методиками ООН обов'язково розробляються із залученням громади. Такий стратегічний план складається з: 1) вихідного пункту – «усуспільнення» діяльності з планування, тобто залучення до розробки не тільки представників місцевої влади, але й представників комерційних установ, громадських організацій; 2) бачення майбутнього та місії; 3) ретельного SWOT-аналізу; 4) визначення стратегічних цілей, що конкретизуються з урахуванням термінів, очікуваних результатів, джерел фінансування та відповідальних виконавців; 5) систем моніторингу та актуалізації – внесення змін до стратегічного документа на основі проведення зовнішнього аудиту. Передбачається, що громадськість має бути поінформована через засоби масової інформації не лише про досягнення в роботі над реалізацією стратегії, але також і про всі інші актуальні зміни.

Таким чином, як свідчить досвід виходу з кризи інших країн, програмно-цільовий підхід у забезпеченні економічної безпеки орієнтований не тільки на виробничо-кількісні показники, але й на соціально-якісні в поєднанні з реалізацією окремих проектів, що є ефективним у економіці регіону. Сьогодні метод партнерського планування за умов реалізації конкретно поставлених завдань надає можливість наближення до світових стандартів.

У свою чергу, вітчизняна практика розробки регіональних стратегічних планів розпочалася із затверджених Мінекономіки у 2002 р. «Методичних рекомендацій щодо формування регіонального стратегічного розвитку», аналіз яких дозволив виділити такі позитивні риси: 1) затвердження центральними органами виконавчої влади з питань економічної політики; 2) встановлення єдиного порядку та основних методичних засад розробки регіональних стратегій розвитку; 3) використання структури і термінології прийнятих в ЄС документів; 4) відповідність основних принципів розробки стратегічних документів загальноприйнятим у світовій практиці принципам; 5) якісний типовий зміст регіонального стратегічного плану [10].

У програмах соціально-економічного розвитку регіону, починаючи з 2003 р., поряд із прогностичними показниками розвитку вводилася система організаційних та технічних заходів, частково передбачених у загальнодержавних програмах, частина з яких фінансувались. Метою таких програм було досягнення соціально-економічної самодостатності регіону. Почала формуватися система партнерських господарських відносин обладміністрації регіону з керівниками значущих підприємств та організацій через використання держзамовлення, податкових пільг, фінансову підтримку із спеціальних фондів.

Так, при розробці стратегії-плану соціально-економічного розвитку Луганської області на 2003-2011 рр. було враховано вплив 114 внутрішніх та 46 зовнішніх чинників, які визначили конкретні напрями перспективного розвитку регіону. Предметності та надійності плану, тобто його фінансування та ресурсозабезпеченості, планувалося досягти за рахунок партнерських господарських відносин у регіоні.

Слід зазначити, що сучасний стан макроекономічної ситуації значно ускладнює процес середньострокового та довгострокового планування. Для сучасної практики характерна відсутність комплексного підходу до розробки всіх регіональних стратегічних планів розвитку, взаємоузгодженість між стратегічними планами різних ієрархічних рівнів. Як результат, економічна ситуація в регіонах і в цілому в Україні характеризується незбалансованістю господарських процесів та відсутністю сталого розвитку.

Система стратегічного соціально-економічного розвитку регіону включає стратегічні цілі, тактичні завдання та організаційні засоби. Отже, у стратегічному плануванні враховуються як поточні регіональні проблеми, так і перспективні завдання та цілі.

На сьогодні в Луганській області діє Стратегія економічного та соціального розвитку регіону на період до 2015 р. Найбільшою її перевагою є сформульоване концептуальне бачення майбутнього регіону, а недоліками – низька інформованість населення з моменту розробки і на всіх етапах реалізації, представлений SWOT-аналіз не визначає реальних загроз та можливостей регіону.

Одним із напрямів стратегічного розвитку на рівні регіону є створення територіально-виробничих комплексів, які позитивно впливають на економічну безпеку через раціональне розміщення виробничих потужностей, концентрацію робочої сили, активізацію господарських систем та їхнього ресурсного забезпечення, в т. ч. й за рахунок міжрегіональних зв'язків [11, с. 263].

Планове використання потенціалу регіону в системі забезпечення економічної безпеки територій є одним із головних засобів наближення до європейських стандартів. Перевага використання програмно-цільового підходу в контексті забезпечення економічної безпеки регіону особливо відчутна в умовах неефективності ринкового механізму та системної економічної кризи.

Програмно-цільовий підхід до рішення регіональних проблем, у тому числі й до забезпечення економічної безпеки регіону, слід розглядати як інструмент регіональної політики, що одночасно забезпечує як формування цієї політики в цілому, так її реалізацію у вигляді конкретних програм різного рівня і призначення [12, с. 171].

На цій підставі програмно-цільовий підхід слід розуміти як реалізацію сукупності планових, організаційних, економічних та інформаційних заходів, яка дозволяє підпорядковувати діяльність усіх господарських суб'єктів регіону на досягнення встановлених цілей. Функціональна роль програмно-цільового підходу полягає в тому, щоб виявити принципи та внутрішню логіку формування регіональної економіки, визначити структуру й елементи, їхній взаємозв'язок і механізм функціонування [13, с. 71].

Пристосування програмно-цільового підходу до забезпечення економічної безпеки регіону дозволить:

- чітко визначити рівень показників економічної безпеки, який відповідає цілі економічного розвитку;
- збільшити контрольованість економічних процесів у регіоні, що впливають на стан економічної безпеки;
- досягти прозорості дій регіонального управління у напрямі забезпечення економічної безпеки;

- підвищити якість і зваженість управлінських рішень щодо напрямку забезпечення регіональної економічної безпеки;
- визначити та вирішити пріоритетні цілі та завдання;
- взаємоузгодити за термінами та ресурсами заплановані заходи;
- посилити відповідальність виконавців запланованих заходів для досягнення визначеного конкретного результату.

Для підвищення ефективності програмно-цільового методу регулювання регіональної економіки та забезпечення регіональної економічної безпеки потрібно максимально скоротити кількість програм розвитку регіону до найважливіших, планові показники встановлювати максимально ефективні, об'єкт управління перемістити від ресурсів до соціально-економічних процесів.

Стандарти державної економічної безпеки потрібно враховувати у Стратегії соціально-економічного розвитку регіону на 15-20 років, яка для підвищення якості повинна стати більш прозорою та відповідною інтересам території, її потребам; мати нормативний характер; після завершення терміну дії переходити в іншу, зберігаючи історичну послідовність, і так безперервно.

Одним із головних ефектів реалізації програмно-цільового підходу у регіональному розвитку є спонукання місцевого населення до реалізації конкретних заходів із забезпечення економічної безпеки території і, як наслідок, зміни її з залежного на самодостатній статус.

Головним завданням програми економічної безпеки регіону є забезпечення економічного розвитку, який розглядається за [2, с. 16] як незворотній процес зростання складності, розмаїття та продуктивності виробництва за рахунок зміни технологій, видів продукції, організацій та інститутів, правил поведінки. Автор використовує еволюційну теорію, яка є синтезом актуальної інтерпретації класики, неокласики та інституціоналізму.

Слід констатувати: на сучасному етапі маємо структурно деформовану і незбалансовану соціально-економічну систему регіону з істотним посиленням стратегічних загроз, економічні, теоретичні та прикладні аспекти яких потребують детальнішого дослідження. Регіональна економічна політика не відіграє ролі інтегруючого ядра системи державного регулювання.

Наявність кризової ситуації в економіці передбачає використання надзвичайних методів державного регулювання. Одним із чинників, який уповільнює вдосконалення в Україні регіонального управління, є відсутність необхідного тактичного інструментарію, здатного втілити сформовані у нормативних документах стратегічні цілі регіональної політики.

На сучасному етапі забезпечення економічної безпеки регіону комплексне завдання не висвітлене у програмах соціально-економічного розвитку регіону, а лише представлені окремі показники регіонального розвитку. Як показує досвід використання програмно-цільового методу останніх десяти років, у регулюванні економіки регіону окреслені горизонти соціально-економічного розвитку, не досягнуті в жодному регіоні України, в тому числі й за рахунок прийняття наступної програми без достатнього аналізу результатів попередньої та дуже низьким ресурсним забезпеченням. Одними з головних причин, на наш погляд, є недосконалість системного підходу та невключення в головні стратегічні цілі формування механізму забезпечення економічної безпеки регіону.

Інструментом політичної діяльності, засобом поліпшення організації роботи органів управління регіону [15, с. 90] є також цільові програми. Під Програмою розуміється узгоджений за ресурсами, виконавцями та строками здійснення комплекс соціально-економічних, виробничих, науково-дослідницьких, організаційних, а також інших завдань та заходів, орієнтованих на вирішення конкретної соціально-економічної проблеми регіону. Ми пропонуємо модель регіональної програми забезпечення економічної безпеки регіону (рис. 1).

Ця Програма є первинною у системі програм соціально-економічного розвитку і дає можливість правильно вибрати напрямки соціально-економічних перетворень. Основними цілями Програми можуть бути:

- збільшення економічної свободи регіонів та територіальної цілісності України;
- підвищення ефективної регіональної економічної системи в комплексі за рахунок організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки;
- своєчасне прогнозування й виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці регіону;
- розробка і реалізація оперативних та довгострокових заходів щодо попередження й нейтралізації дестабілізуючих чинників;
- забезпечення європейських стандартів у соціальній сфері регіону за рахунок економічного розвитку;
- сприяння відтворенню та розвитку науки і освіти, що дозволить подолати науково-технічну й технологічну залежність від зовнішніх чинників;
- інтеграція економічних інтересів усіх регіональних суб'єктів;
- використання міжгалузевої та міжрегіональної координації;
- удосконалення галузевої структури;
- врахування внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку регіону;
- поліпшення екологічної ситуації у регіоні;
- досягнення темпів регіонального розвитку, достатніх для досягнення певного рівня безпеки регіону.

Усі прогнозні позиції цієї Програми формуються у відповідності до єдиних державних стандартів з урахуванням особливостей розвитку окремого регіону. Таким чином, Програма забезпечення економічної безпеки регіону визначає напрями структурної перебудови господарства регіону з урахуванням місцевих можливостей і особливостей території та складається на основі економічних прогнозів розвитку регіону.

Головною умовою ефективності Програми є узгодженість пріоритетів та найперспективніших напрямів розвитку регіону з його можливостями – природно-ресурсним, інноваційним, людським, науково-технічним та іншими потенціалами. Однак для ефективного програмного управління необхідні відповідний правовий статус та цілеспрямоване об'єднання зусиль усіх суб'єктів господарювання в регіоні.

Отже, головною функцією регіонального управління в процесі збільшення економічної безпеки території є регуляторна, що базується на постійному контролі соціально-економічної ситуації. Планування процесу забезпечення економічної безпеки регіону повинно об'єднати державні та ринкові регулятори, а також громадську позицію з приводу напрямів та ходу економічного розвитку регіону. Процес регіонального планування повинен обов'язково містити

Частина I. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 1.1. Аналіз фактичного стану економічної безпеки регіону з урахуванням макроекономічних показників
- 1.2. Формування найголовнішого елемента економічної політики регіону – забезпечення економічної безпеки
- 1.3. Визначення пріоритетних напрямів у забезпеченні економічної безпеки регіону
- 1.4. Формування цілей програми (стратегічних та поточних), відповідність загальнодержавним програмам, стандартам та Концепції соціально-економічного розвитку регіону
- 1.5. Взаємозв'язок даної програми з іншими програмами соціально-економічного розвитку регіону, що реалізуються
- 1.6. Визначення джерел інформації
- 1.7. Визначення загроз економічній безпеці регіону
- 1.8. Формування системи завдань відповідно до визначених цілей
- 1.9. Розробка загальних принципів співробітництва суб'єктів регіону
- 1.10. Оцінка можливості залучення приватного бізнесу для вирішення конкретних задач регіонального розвитку
- 1.11. Найістотніші інституціональні реорганізації
- 1.12. Інтеграція інтересів всіх господарюючих суб'єктів та урахування громадської думки, отриманої у результаті опитування

Частина II. РЕГУЛЯТОРНА

1. Техніко-економічне обґрунтування програми соціально-економічного розвитку з урахуванням прийнятої системи показників економічної безпеки регіону за напрямками:
  - 1.1. Система показників та порогові значення
  - 1.2. Ресурсна база (матеріальна, науково-технічна, регіональний бюджет, міжгалузева та міжрегіональна інтеграція)
  - 1.3. Законодавче регулювання
  - 1.4. Податкове регулювання
  - 1.5. Соціальна сфера (рівень якості життя населення, ринок праці)
  - 1.6. Розвиток регіонального виробництва
  - 1.7. Розвиток виробничої та невиробничої інфраструктури
  - 1.8. Зовнішньоекономічні зв'язки
  - 1.9. Інвестиційно-інноваційна діяльність
  - 1.10. Кадрове забезпечення
  - 1.11. Екологічна безпека
2. Основні організаційно-економічні регулятори та інструменти
  - 2.1. Забезпечення економічних свободи та активності (інвестиційна привабливість, рівень інноваційності економіки, рівень розвитку малого та середнього бізнесу)
  - 2.2. Держзамовлення та договірні відносини
  - 2.3. Цінове та тарифне регулювання
  - 2.4. Податкова підтримка
  - 2.5. Кредити
  - 2.6. Інформаційно-консультаційна підтримка
  - 2.7. Контроль виконання етапів Програми
3. Методичне забезпечення
4. Адміністрування та документообіг
5. Виконавці та відповідальність (реорганізація органів виконавчої влади)

Частина III. АНАЛІТИЧНО-РОЗРАХУНКОВА

1. Оцінка соціально-економічних наслідків
2. Розрахунок планових показників
3. Встановлення орієнтованих строків за основними показниками
4. Встановлення співвідношення основних показників за окремими територіями, галузями, елементами економічної системи
5. Забезпечення постійного моніторингу стану економічної безпеки регіону
6. Забезпечення порівняння та аналізу фактичної ситуації з планом
7. Механізм координації та корегування поточних планових показників

Рис. 1. Модель регіональної програми забезпечення економічної безпеки

етапи моніторингу та контролю, завдяки яким можливе своєчасне коригування планових показників.

Пропорційність і збалансованість розвитку всіх галузей і сфер народного господарства є однією з головних умов економічної безпеки регіону. В умовах вільного підприємництва держава повинна регулювати політичні, економічні та соціальні процеси. Державне регулювання економічних процесів має бути спрямоване на відтворення оптимальних пропорцій між виробництвом, обміном, розподілом і споживанням та передбачати забезпечення економічної безпеки. Вдосконалення економічної політики за рахунок використання програмно-цільового підходу спроможне зменшити фактор невизначеності, скоротити ризики і загрози економічної безпеки в регіоні.

У зв'язку з цим, необхідна розробка і послідовна реалізація програми відродження стійкої, самобутньої і незалежної економіки регіонів, яка гарантує зростання економічної безпеки на всіх рівнях. Найраціональнішою при цьому вбачається реалізація прогнозування та попередження загроз економічній безпеці регіону. Забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки на рівні регіону неможливе без здійснення структурної перебудови регіонального управління та контролю ефективності реалізації відповідних регіональних програм.

Планування місцевого економічного розвитку потребує наполегливої праці, глибокого аналізу, довготривалих інвестицій та залучення до розробки Програми максимальної чисельності населення території. Суб'єкти, які визначаються в єдиній економічній платформі, повинні бути готові розпочати (навіть з деяким ризиком для себе) конкретні проекти, які б виявили тривалий позитивний вплив на підвищення економічної безпеки території.

Список використаних джерел

1. Лексин В. Н. Государство и регионы. Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В. Н. Лексин, А. Н. Швецов. – М. : Эдиториал УРСС, 2003. – 368 с.
2. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
3. Абалкин Л. И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. И. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – №12, С 4-13.
4. Олейников Е. А. Экономическая и национальная безопасность : [учебник для вузов] / Е. А. Олейников. – М. : Экзамен, 2004. – 768 с.
5. Ткаченко В. Г. Проблемы региональной безопасности в условиях постиндустриального периода в Украине / В. Г. Ткаченко // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 22-27.
6. Єфремов О. С. Методологічні аспекти досягнення соціально-економічної самодостатності регіону : [монографія] / [О. С.Єфремов, В.М.Тихонов, М.І.Попов і др.]. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – 156 с.
7. Клебанова Т. С. Оценка и анализ неравномерности развития регионов Украины / Т. С. Клебанова, Л. С. Гурьянова, Т. Н. Трунова, А. Ю. Смирнова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №8 (98). – С.162 – 166.

8. Стратегічне програмно-цільове планування процесів соціально-економічного розвитку України: науково-методологічний посібник. / [О. С. Власюк, Я. А. Жаліло, А. І. Семенченко, Л. Д. Яценко та ін.] ; за гол. ред. В. П. Горбуліна. – К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. – 116 с. (Формування і реалізація державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції України).
9. Экономическая безопасность России. Общий курс : [учебник] / под ред. В. К. Сенчагова. 2-е изд. – М. : Дело, 2005. – 896 с.
10. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики: учебник для вузов / А. Г. Гранберг. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 478 с.
11. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект. / О. С. Шнипко. – К.: Генеза, 2006. – 288 с.
12. Коваленко Е. Г. Региональная экономика и управление : [учебн. пособие] / Е. Г. Коваленко. – СПб. : Питер, 2005. – 288 с.
13. Фісун К. А. Методологія програмування розвитку регіонів України : [монографія] / К. А. Фісун. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 401 с.
14. Жаворонков В. О. Стратегічне управління регіоном: економічна безпека, планування та розвиток : [монографія] / В. О. Жаворонков, Г. В. Жаворонкова, В. О. Жмуденко. – Умань : ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2010. – 270 с.
15. Батчаев А. Р. Государственное регулирование региональной экономики : [уч.-метод. пособие] / А. Р. Батчаев, С. М. Климов, А. М. Ходачек – СПб. : ИВЭСЭП, Знание, 2003. – 238 с.

Третяк В. В., Гордієнко Т. Н. Программно-целевой подход к обеспечению экономической безопасности региона.

На основе изучения и анализа мирового и отечественного опыта планирования развития территориально-экономических систем разработана модель программы обеспечения экономической безопасности региона. Основой формирования экономической безопасности принято социально-экономическое развитие региона. Определены факторы повышения эффективности использования программно-целевого подхода на уровне региона. Разработаны требования к региональной программе обеспечения безопасности экономики региона.

Ключевые слова: регион, программно-целевой подход, экономическая безопасность.

Tretyak V. V., Gordiyenko T. M. Target-Oriented Approach to Ensuring Economic Security of the Region.

On the basis of study and analysis of world and national experience of territorial-economic systems development planning the model of the program of economic security ensuring in the region is developed. Socio-economic development of region is considered as the basis of economic security forming. The factors of efficiency increase in the use of target-oriented approach at the regional level are defined. The requirements to the regional program of economic security ensuring in the region are developed.

Key words: region, target-oriented approach, economic security.

Надійшло 16.02.2012 р.